

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 005116
נספח: חוברת דפים ממסכת סנהדרין

מלך, עדות, שמיטה, מסירות נפש
יחידת לימוד אחת

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון — (13×6) — 78 נקודות

פרק שני (בקיאות) או פרק שלישי (עיון) — $(8 \times 1) + (7 \times 2)$ — 22 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

!

(78 נקודות)

ענה על שש מהשאלות 1-7 (לכל שאלה – 13 נקודות).

1.

1) "רק לא ירבה לו סוסים... למען הרבות סוס" (דברים, י"ז, ט"ז).

לפי המסקנה של הברייתא בגמרא, כתוב מה למדו מן המילה "סוסים" (לשון רבים)?

2) ציין מצב אחד שבו מותר למלך להרבות סוסים.

(5 נקודות)

התורה גילתה את טעמן של שתי מצוות שמלך חייב בהן.

כתוב את שתי המצוות, וציין שני כישלונות של מלך בשל הסתמכותו על טעמי המצוות.

(8 נקודות)

2.

1) כוהן גדול היה צריך להסתפר בכל ערב שבת. טעם דין זה הוא: "הואיל ומשמרות מתחדשות".

באר את המושג "משמרות", והסבר את טעם הדין.

2) הגמרא שואלת: מדוע בזמן הזה לא מקפידים שכוהנים הדיוטות יסתפרו

אחת לשלושים יום?

הסבר את תשובת הגמרא בלשונך.

(9 נקודות)

לפי חכמים, בזמן הזה יש הבדל בין דין תספורת כוהנים ובין דין שתיית יין.

כתוב הסבר אחד להבדל. (4 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

.3

- "ואלו הן הפסולין: המְשַׁחֵק בקוביא".
- 11) בגמרא מובאים שני טעמים של אמוראים לפסילת עד המשחֵק בקובייה. פְּתוּב בלשונך את שני הטעמים.
- 12) הסבר את הנפקא מינה (ההבדל ההלכתי) בין שני הטעמים. (9 נקודות)
- "אלמא טעמא דמתניתין משום יישובו של עולם הוא קשיא לרמי בר חמא".
- הסבר את הקושיה על דברי רמי בר חמא. (4 נקודות)

.4

- 11) "תנא: הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין".
- "עליהן" — על מי הוסיפו את הגזלנין והחמסנין?
- 12) בתחילה הכשירו חכמים חמסנים לעדות, אולם לאחר זמן החליטו לפסול אותם לעדות.
- הסבר את השיקול של חכמים להכשיר חמסנים לעדות ואת השיקול לפסול אותם. (7 נקודות)
- מלווים בריבית ומפריחי יונים יכולים לחזור בתשובה שלמה, וכך יהיו כשרים לעדות. פְּתוּב את פרטי החזרה בתשובה של מלווים בריבית, ואת פרטי החזרה בתשובה של מפריחי יונים. (6 נקודות)

.5

- 11) "אמר רב נחמן: החשוד על העריות כשר לעדות".
- לפי רש"י, פְּתוּב את הנימוק לדברי רב נחמן.
- 12) "אמר רב ששת: עני מרי ארבעין בכתפיה וכשר".
- הסבר את דברי רב ששת. (5 נקודות)
- "אמר רבא: ומודה רב נחמן לעניין עדות אישה שהוא פסול".
- רבינא (או רב פפא) דן בדברי רבא. על פי דברי רבינא (או רב פפא), השב על השאלות האלה:
- 11) איזו "עדות אישה" החשוד על העריות פְּסוּל להעיד? כתוב את הנימוק לכך.
- 12) איזו "עדות אישה" החשוד על העריות כְּשֵׁר להעיד? כתוב את הנימוק לכך. (8 נקודות)

.6

- (1) . "אמר רבא: מאי טעמא דמחתרת חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו".
 הסבר את המשפט המודגש בקו.
- (2) "והאי מימר אמר: אי אזילנא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי לאפאי קטילנא ליה".
 "והאי מימר אמר" — כתוב מי הוא האומר, ותרגם את דבריו.
 (7 נקודות)
- . אב בא במחתרת לגנוב אצל בנו. הסבר מדוע אסור לבן להרוג את אביו. (3 נקודות)
- . במשנה העוסקת בדיני רודף נכתב כך: "ואלו הן שמצילין אותן בנפשן".
 הסבר בלשונך את דין המשנה. (3 נקודות)

.7

- . "... אבל בפרהסיא אפילו מצווה קלה ייהרג ואל יעבור".
 כתוב את ההגדרה של הביטוי "פרהסיא", ואת ההגדרה של הביטוי "מצווה קלה".
 (4 נקודות)
- . "... דאמר רבא עכו"ם דאמר ליה להאי ישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא
 ואי לא קטילנא לך ליקטיל ולא לקטליה שדי לנהרא ליקטליה ולא ליקטול".
 בדברי רבא מוזכרים שני מקרים ודיניהם.
 (1) העתק למחברתך את הטבלה שלפניך, וכתוב בה את המקרים והדינים
 בלשונו של רבא.

		.
		.

- (2) נמק את ההבדל בין שני הדינים.
 (9 נקודות)

.	,	—
---	---	---

(ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

(22 נקודות)

ענה על שלוש שאלות: על שאלה 8 (שאלת חובה — 8 נקודות), ועל שתיים מהשאלות 9-11 (לכל שאלה — 7 נקודות).

8.

1. "ואלו הן הפסולין: ... וסוחרי שביעית".

מדוע סוחרי שביעית פסולים לעדות? (3 נקודות)

1) לפי הגמרא, אדם שחרש בשנת שמיטה יכול לטעון "אגיסטון אני בתוכו",

ואינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה.

מדוע הטוען כך אינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה? כתוב הסבר אחד.

2) לפי הגמרא, אדם שזמר בכרם בשנת השמיטה יכול לטעון "לעקל בית הבד אני צריך",

ואינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה.

הסבר מדוע הטוען כך אינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה.

(5 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 9-11.

9.

1. "כל האמור בפרשת מלך" — כתוב במה עוסקת פרשת המלך, והסבר את הדעות של

רבי יוסי ורבי יהודה בנוגע לפרשת המלך. (4 נקודות)

2. "רבי נהוראי אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן".

הסבר את דברי רבי נהוראי. בתשובתך הסבר את המילים המודגשות בקו. (3 נקודות)

10.

1. "לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו".

במשנה מובאות דעותיהם של רבי יהודה ורבי שמעון בנוגע לפסוק זה. הסבר את שתי הדעות.

(4 נקודות)

2. "אמר רב יהודה אמר רב: באותה שעה גזרו...".

כתוב מתי הייתה "אותה שעה", וכתוב מהי הגזרה שגזרו לפי מסקנת הגמרא. (3 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

ענה על שניים משלושת הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 3.5 נקודות).

- קָתוּב מֵאִיזוּ מִיֵּלָה בַּפְּסוּק לַמְדוּ שֶׁמֶלֶךְ חַיִּיב לִכְתּוּב שְׁנֵי סְפָרֵי תוֹרָה, וְצִיּוֹן הֵיכָן הִיָּה צְרִיךְ לְהִימָצֵא כָּל אֶחָד מִן הַסְּפָרִים.
- "בַּר בִּינִיתוֹס, אִסְהִידוּ בִּיה תְּרִי סְהִדִי. חַד אִמְר: קְמִי דִידִי אוּוִיף בְּרִיבִיתָא, וְחַד אִמְר: לְדִידִי אוּוִפִי בְּרִיבִיתָא. פְּסִלִיה רְבָא לְבַר בִּינִיתוֹס... רְבָא לְטַעְמִיהָ, דְאִמְר רְבָא: אָדָם קְרוּב אֲצֵל עֲצָמוּ, וְאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ רְשַׁע".
הַסְּבַר אֶת הַמְּשַׁפֵּט הַמּוֹדָגֵשׁ בְּקוּ.
- תֵּאָר מְצַב שְׁבּוּ יֵשׁ לְפָגוּעַ בְּעוֹבֵד שְׁמֶסְכָן אֶת חַיִּי אִמּוֹ וּמְצַב שְׁבּוּ אֵין לְפָגוּעַ בְּעוֹבֵד שְׁמֶסְכָן אֶת חַיִּי אִמּוֹ.

.	,	—
---	---	---

— (ללומדים 6.5 דפים בתוספת עיון במקורות)

(22 נקודות)

ענה על שלוש שאלות: על שאלה 12 (שאלת חובה — 8 נקודות), ועל שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה — 7 נקודות).

12.

- לפי הגמרא, אדם שחרש בשנת שמיטה יכול לטעון "אגיסטון אני בתוכו", ואינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה.
- מדוע הטוען כך אינו עובר על איסור מלאכה בשנת שמיטה? כתוב הסבר אחד. (3 נקודות)
- עייני בדברי הרב שאול ישראלי שלפניך, והשב על השאלה שאחריהם.
- הפועלים העושים במלאכה מטעם בית דין, עושים את כל המלאכות הדרושות כדרך שעושים בכל השנים, בלא כל שינוי. אף על פי שהיחיד העושה אותן המלאכות באותה צורה עובר איסור תורה ולוקה על זה. מה שהוא תמוה לכאורה, וכי יש כוח בידי שלוחי בית דין לעבור איסורי תורה? אלא, הווי אומר שאין המלאכות אסורות מצד עצמן (דוגמת שבת) אלא מה שיש בביצוען כדרך הרגיל משמעות הסותרת את הבלטת היותן פרות הפקר, ושהאוסף אותם אינו אוסף אלא משל הפקר. דאשר על כן בית דין שעושין את המלאכה עבור הציבור כולו, הרי בזה יש הבלטה דווקא, על היות הפרות הללו הפקר, כדין שאמרה תורה, על כן אין בהם איסור.
- (הרב שאול ישראלי, "על סידורים נאותים בשנת השבע", חלק ג')
- הרב ישראלי דן בהיתר של איסוף פרות באמצעות "אוצר בית דין".
- הסבר את המושג "אוצר בית דין", וכתוב מדוע מותר לשלוחי בית דין לעשות פעולות שהתורה אסרה על יחיד לעשותן. (5 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13.

. עיין במקור שלפניך, והשב על השאלה שאחריו.

כתב הגאון הרב יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ב (יורה דעה סימן ל'), שיש חילוק בין הגרלה על חפץ או ספר תורה שהזוכה אינו נוטל מן המעות של המשתתפים בהגרלה, אלא את החפץ או הספר תורה שעדיין שייך לבעליו, והוא נותנו לו ברצון לאתר שקיבל דמיו ויותר; מה שאין כן הנוטל מעות של ההגרלה אשר המשתתפים בה נתנו מכספם הפרטי, והזוכה בפיס לוקח מכסף המשתתפים, הווי ליה גנל מדבריהם.

(הרב עובדיה יוסף, " חלק ז', חושן משפט סימן ר')

לפי מקור זה, מותר להשתתף בהגרלת ספר תורה, אך אסור להשתתף בהגרלה של מפעל הפיס. הסבר את ההבדל. (4 נקודות)

. עיין במקור שלפניך, והשב על השאלה שאחריו.

... אבל בהגרלות כגון מפעל הפיס שהכסף משולם לסוכנות המפעל, הקונה יודע בבירור שכסף זה לא יוחזר אליו, אלא הסוכן יעבירו לסוכנות המקומית ויושם בבנק, ואחר כך יעבירו ללשכה הראשית, ואין לקונה כל ציפייה שכסף זה יוחזר אליו, אלא המפעל ודאי זוכה בהם לחלוטין. ועל כן אין חשש שמא לא התכוון להקנות את הכסף לחלוטין. אלא יש בלבו תקווה שבסופו של דבר לאחר כמה ימים, זה (כסף הקנייה) יגרום לו רווח כפול ומכופל, משום שהמספר שלו יזכה בסכום גדול. תקווה כזו יש לכל משקיע בעסק, שמקווה להרוויח מההשקעה שהשקיע, אבל אם תקוותו נכזבת אין בזה כדי לעשות את ההשקעה לגנל.

(הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא, "רכישת כרטיסי פיס", ה [תשמ"ה], עמ' 301)

לפי מקור זה, מותר להשתתף בהגרלה של מפעל הפיס, ואין בכך איסור גנל.

הסבר את הנימוק שבפסק הלכה זה. (3 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

_____":

בגמרא מסופר על אדם ששליט נכרי דרש ממנו שיהרוג אדם אחר, ואם לא יעשה כן – יהרגו אותו. רבה הורה לאדם זה להיהרג ולא להרוג, והטעם הוא "מי יימר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי".

עין בדברי רש"י שבגמרא ובדברי הרב מאיר הלוי אבולעפיה שלפניך, והשב על השאלה שאחרי המקור המצוטט.

ואם תאמר אני ראוי להאריך ימים יתר מזה וקא מיקיים בי "וחי בהם" טפי, דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי, כלומר אדם ובריא ונפשך יקרה בעיני המקום וראוי לחיות יתר מחברך כדי שתאמר מוטב יידחו חייו של זה שהן מעוטין מפני חיך שהן מרובים, דקא מיקיים בך "וחי בהם" טפי, דילמא דמא דחברך סומק טפי והוא ראוי לחיות ולהאריך ימים יתר ממך, ונפשו יקרה בעיני המקום יתר מחיך.

ויש לפרש שלא ניתנו מצוות להידחות אצל פיקוח נפש אלא כדי שיחיה ויקיים מצוות הרבה כדאמרינן התם (יומא, פה ע"ב): "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". אבל הכא גבי רציחה מאי חזית דדמא דידך סומק טפי וראוי להאריך ימים יתר מחברך כדי שתאמר יידחו חייו שהן מעוטין ואינן מספיקין לקיים בהם מצוות הרבה מפני חיי שהן מרובין וראויים לקיים בהם מצוות הרבה, דילמא דמא דחברך סומק טפי.

(הרב מאיר הלוי אבולעפיה, " , סנהדרין, ע"א)

הסבר את דברי רבה, על פי רש"י ועל פי הרב מאיר הלוי אבולעפיה. (7 נקודות)

ענה על שניים משלושת הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 3.5 נקודות).

- . כתוב מאיזו מילה בפסוק למדו שמלך חייב לכתוב שני ספרי תורה, וציון היכן היה צריך להימצא כל אחד מן הספרים.
- . "בר ביניתוס, אסהידו ביה תרי סהדי. חד אמר: קמי דידי אוזיף בריביתא, וחד אמר: לדידי אוזפי בריביתא. פסליה רבא לבר ביניתוס... רבא לטעמיה, דאמר רבא: אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע".
הסבר את המשפט המודגש בקו.
- . תאר מצב שבו יש לפגוע בעובר שמסכן את חיי אמו ומצב שבו אין לפגוע בעובר שמסכן את חיי אמו.

